

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/194125,Trzeci-najezdzca-we-wrzesniu-1939-roku.html>
11.05.2024, 21:14

Trzeci najeżdźca we wrześniu 1939 roku

Data publikacji 20.11.2023

21 listopada 1939 roku Niemcy i Słowacja osiągnęły porozumienie w sprawie części terytorium Polski. Tym samym Niemcy przekazały sojusznikowi 770 km², były to przygraniczne polskie tereny Spiszu i Orawy, zamieszkaane przez ponad 34 tys. osób. Porozumienie było nagrodą za wkład militarny Słowacji w agresję hitlerowskich Niemiec na Polskę.

Państwo z łaski Hitlera

14 marca 1939 r. Słowacja ogłosiła niepodległość. Państwo to zostało powołane do życia za proklamacją niepodległości przez marionetkowego, wobec III Rzeszy, prezydenta księdza Jozefa Tiso w sytuacji zajęcia przez Niemców Czechosłowacji w marcu 1939 r.

Polska entuzjastycznie przyjęła wiadomość o niepodległości Słowacji. Należeliśmy do pierwszych krajów, które uznały nowe państwo. Jednak słowacki przywódca wszystko postawił na sojusz z Niemcami. Na Słowacji z miesiąca na miesiąc wzmagająca się antypolska propaganda, a słowacka machina państwowa jednoznacznie wsparła niemiecką agresję.

Przed 1 września 1939 r. w północnych rejonach Słowacji przygotowano infrastrukturę potrzebną Niemcom do uderzenia na Polskę. Zmodernizowano drogi dojazdowe do polskiej granicy, a także gromadzono i przekazywano Niemcom informacje wywiadowcze o rozmieszczeniu polskich jednostek. Słowacja udostępniła

fol. NAC

także Niemcom linie kolejowe i pozwoliła na rozlokowanie przy nich magazynów amunicyjnych i paliwowych. Udostępniono również lotniska w Spiskiej Nowej Wsi, Winnem i Pieszczanach niemieckiemu lotnictwu. Kraj był całkowicie podporządkowany hitlerowskiemu Niemcom.

W sojuszu z Rzeszą Niemiecką

1 września 1939 r. armia słowacka, jako trzeci agresor, wraz z Niemcami zaatakowała Polskę bez wypowiedzenia wojny. Naczelnym dowódcą słowackiej armii był minister obrony gen. Ferdynand Čatloš. Dwie dywizje słowackie zaatakowały Bukowinę Tatrzańską, Krynicy i Muszynę. Tydzień później kolejne jednostki wojskowe najechały na Duklę i Baligród. Posunięcia słowackich wojsk miały charakter lokalny i ograniczały się do przejmowania nieznacznych terytoriów, do których Słowacja miała roszczenia. W trakcie kampanii wrześniowej Słowacy stracili ok. 30 żołnierzy i wzięli do niewoli ok. 1350 jeńców polskich. Po zakończeniu kampanii wrześniowej Hitler wysłał list gratulacyjny na ręce prezydenta Słowacji.

Słowacy nie tylko odebrali te obszary, które Polska włączyła w swe granice w 1938 r., ale także anektowali terytoria tzw. Polskiego Spiszu i Orawy. W podziękowaniu za udział w agresji na Polskę **21 listopada 1939 r. Niemcy oficjalnie przekazali Słowacji 770 km², zamieszkanym przez ponad 34,5 tys. ludzi**, z tego 586 km² (zamieszkanym przez ok. 27 tys. ludzi) należało do Polski przed 1938 r. Było to jedenaście wsi orawskich i piętnaście wsi spiskich.

Działania słowackiego wojska choć nie miały większego znaczenia militarnego w kampanii wrześniowej, to propaganda rządu Słowacji przedstawiła je jako spektakularny sukces.

Premier Tiso uznawał kampanię wrześniową, za jedno z najważniejszych osiągnięć swojego rządu w latach 1939-1945.

Eliminacja polskości na zajętych terenach

Słowacy konsekwentnie likwidowali, a nawet publicznie profanowali wszelkie ślady polskości na inkorporowanych ziemiach. Szybko również przystąpili do słowakizacji ludności, eliminując kulturę polską. Skutki tego były odczuwane przez Polskę przez wiele lat, nawet po zakończeniu wojny. Wydawać się mogło, że upadek Hitlera w 1945 r. zmusi stronę słowacką do wycofania się z zajętych terytoriów. Tak się jednak od razu nie stało. Granicę przedwojenną przywrócono ostatecznie w lipcu 1945 r., ale antypolskie incydenty długo jeszcze nie ustawały.

***

Zachęcamy również do zapoznania się z materiałami audio-wideo, artykułami naukowymi

znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl:

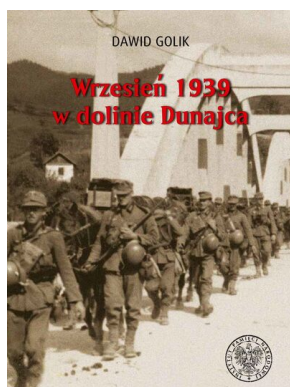
- Maciej Korcuć, [Słowacki udział w wojnie. Okupacja Polskiego Spiszu i Orawy](#)
- Michał Wenklar, [Na flankach Podhala. Trudny powrót Spiszu i Orawy do Polski po II wojnie światowej](#)
- Jiri Plachy, Jiri Rajlich, [Legion Czechów i Słowaków w Polsce](#)
- [IPNtv: O wojnie obronnej 1939 - odc. 1](#)

Polecamy Państwu portal tematyczny [Wrzesień 1939](#). Można tu znaleźć kalendarium wydarzeń, które doprowadziły do wybuchu II wojny światowej, kalendarium kampanii wrześniowej na ziemiach polskich, krótką historię syntetyczną, wybór dokumentów, relacje świadków, galerię zdjęć i fragmenty filmów.

Celem portalu jest uwypuklenie faktu, że II wojna światowa rozpoczęła się w Polsce, i ukazanie międzynarodowej opinii publicznej ogromu polskich ofiar poniesionych nie tylko podczas kampanii wrześniowej, ale także w okresie całej II wojny światowej. Dostępny w dwóch wersjach językowych.

[Do bezpłatnego pobrania są przygotowane przez IPN infografiki historyczne. Wrzesień 1939.](#)

W 2020 r. IPN wydał książkę [Dawida Golik, Wrzesień 1939 w dolinie Dunajca. Bój graniczny i walki nad górnym Dunajcem między 1 a 6 września 1939 roku](#). Książka w istotny sposób wzbogaca stan wiedzy o walkach w dolinie Dunajca w pierwszych dniach września 1939 r. Na szczególną uwagę zasługują rozbudowane aneksy, które bardzo ułatwiają zwiedzanie terenów walk i cmentarzy wojennych, pozwalają także na zapoznanie się w jednym miejscu z interesującym materiałem źródłowym.

Polecamy również rozmowę z dr. Dawidem Golikiem z Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie, autorem książki [„Wrzesień 1939 w dolinie Dunajca. Bój graniczny i walki nad górnym Dunajcem między 1 a 6 września 1939 roku”](#).